

Araştırma Makalesi

**Mevsimlik Fındık Tarım İşçiliği Yapan Ailelerin Çalışan Çocuklarına Yönelik
Düşüncelerinin Değerlendirilmesi: Bir Sosyal Ağ Analizi**

*Evaluation of the Perception of Seasonal Agricultural Hazelnut Worker's Families Toward
Child Agricultural Labor: A Social Network Analysis*

Merve YILMAZ Araştırma Görevlisi, Akdeniz Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümü merveyilmaz@akdeniz.edu.tr https://orcid.org/0000-0001-9061-3254	Cengiz SAYIN Prof. Dr. Akdeniz Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümü csayin@akdeniz.edu.tr https://orcid.org/0000-0002-5053-6909	Mehmet BOZOĞLU Prof. Dr. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümü mehmetbo@omu.edu.tr https://orcid.org/0000-0001-8333-1865
--	---	---

Makale Geliş Tarihi	Makale Kabul Tarihi
14.07.2022	15.09.2022

Öz

Bu araştırmanın amacı; mevsimlik işçi ailelerin sosyo-ekonomik yapısının ve çalışan çocuklarına yönelik düşüncelerinin, gezici ve yerel mevsimlik tarım işçi ailesi olarak karşılaştırmalı şekilde incelenmesidir. Araştırmanın hedef kitlesini, Giresun ilinde fındık tarımında çocuklarını mevsimlik tarım işçisi olarak çalıştıran işçi aileler oluşturmaktadır. Araştırma verileri; Giresun ili Merkez, Bulancak, Espiye ve Tirebolu ilçelerinden kartopu örnekleme yöntemi ile belirlenen, 58 farklı aileden yüz yüze anket yöntemi kullanılarak elde edilmiştir. Veriler, tanımlayıcı istatistikî yöntemler ve sosyal ağ analizi metotları ile analiz edilmiştir. Araştırmada çocuk işçi çalıştıran ailelerin eğitim ve gelir seviyesinin düşük olduğu ön plana çıkmaktadır. Sosyal ağ analizi bulguları, ailelerin gelecekte çocuklarının mevsimlik tarım işçisi olarak çalıştırmak istemediklerini göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Mevsimlik Tarım İşçi Ailesi, Çocuk İşçi, Sosyal Ağ Analizi, Fındık, Giresun-Türkiye.

Abstract

The purpose of this research is to analyze the socio-economic structure of seasonal worker families and their thoughts towards their working children, as mobile and local seasonal agricultural worker families. The study included the families of seasonal hazelnut farmers in Giresun who employed their children as agricultural workers. Study data were collected through face-to-face interviews with 58 families living in Bulancak, Espiye, and Tirebolu three districts of Giresun province center, selected by snowball sampling. The findings of the research indicate that families employing their child as seasonal agricultural workers have low education and income levels. Furthermore, social network analysis results indicate that these families are concerned about child labor in seasonal agricultural activities.

Keywords: Seasonal Agricultural Worker Family, Child Labor, Social Network Analysis, Hazelnut, Giresun-Türkiye.

Önerilen Atıf /Suggested Citation

Yılmaz, M, Sayın, C. – Bozoğlu, M., 2022 Mevsimlik Fındık Tarım İşçiliği Yapan Ailelerin Çalışan Çocuklarına Yönelik Düşüncelerinin Değerlendirilmesi: Bir Sosyal Ağ Analizi, *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi*, 57(3), 2539-2552.

1. Giriş

Türkiye İstatistik Kurumunun (TÜİK) 2019 yılında yaptığı “Çocuk İşgücü” anketi sonuçlarına göre Türkiye genelinde 5-17 yaş grubundaki çocuk sayısı 16 milyon 457 bin kişidir ve bu çocukların %4,4’ü (720 bin kişi) istihdam edilmektedir. Çalışan çocukların sektörlere göre dağılımında en büyük pay %45,5 ile hizmet sektörüne aittir. Bu oranı %30,8 ile tarım, %23,7 ile sanayi sektörü takip etmektedir (TÜİK, 2020). Mevsimlik tarımda kayıt dışı çalışmanın varlığı göz önünde bulundurulduğunda, tarım sektöründe çalışan çocuk sayısının çok daha fazla olduğu öngörülmektedir.

Türkiye’nin 2001’de kabul ettiği “En Kötü Biçimlerdeki Çocuk İşçiliğinin Yasaklanması ve Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Acil Eylem Sözleşmesi”ne (ILO, 1999) göre, çocukların fiziksel ve ruhsal gelişmelerini olumsuz yönde etkileyecek işlerde çalıştırılması yasaktır (RG, 2001). İlgili sözleşme kapsamında Türkiye’de çocuk işçiliğinin en kötü biçimleri; “sokakta çalışma”, “küçük/orta ölçekli işletmelerde ağır ve tehlikeli işlerde çalışma” ve “aile işleri dışında, ücret karşılığı gezici ve geçici tarım işlerinde çalışma” olarak belirlenmiştir (ÇSGB, 2017). Yasaklanmış olmasına rağmen, yoksulluk ve eğitimsizlik gibi nedenler dolayısıyla, mevsimlik gezici ve geçici tarım işlerinde 18 yaş altındaki çocukların istihdam edilmesinin önüne geçilememektedir. Ailelerin sosyo-ekonomik durumları ve eğitim seviyeleri, çocuklarının da tarım işlerine katılımlarında önemli rol oynamaktadır. Yoksul aile ortamında yetişen çocukların eğitimlerine genellikle gereken önem verilmemekte, onlardan öncelikle aile bütçesine katkıda bulunmaları beklenmekte ve maalesef çocuklar yaşlarına uygun olmayan bazı işlerde çalışmak durumunda kalmaktadırlar (Boybek, 2009, s. 71). Çocuk işçi arzını etkileyen başlıca faktörler arasında; yoksulluk, işsizlik, çarpık kentleşme, nüfus ve eğitim düzeyi konuları öne çıkmaktadır (Tunçcan, 2000, s. 244). Mevsimlik tarım işçiliği yapan aileler, çalışma yerlerine giderken ekonomik ve sosyal zorunluluklar dolayısıyla çocuklarını da yanlarında götürmektedirler. Aileleriyle birlikte zorunlu olarak mevsimlik göçe katılan çocuklar, aile ekonomisine katkı sağlamak amacıyla yaşlarına uygun olmayan tarımsal işlerde ve yoğun olarak da pamuk, *findık*, narenciye, pirinç, şekerpancarı ve tütün tarımında çalışmaktadırlar (Gülçubuk, 2012, s. 77).

Mevsimlik tarım işçiliğinde çocuk işçiliği konulu çalışmalar daha çok çocukların sağlık, eğitim, barınma ve çalışma şartları üzerinde yoğunlaşmakta (Fereli, Aktaç ve Güneş, 2016, s. 37-41), çocuklarını işçi olarak çalıştıran ailelerin çocuklarını çalıştırmaya yönelik düşüncelerini konu edinen araştırma sayısının azlığı ise dikkat çekmektedir. Tarımsal üretimde çocuk işçiliği olgusu; ülkenin tarımsal yapısı, uygulanan tarım politikaları ve tarımda yer alan aktörlerin sosyal ilişkilerinin bir sonucudur. Tarımda yer alan aktörler başlıca; devlet, tarım işçisi, işveren ve tarım aracısıdır. Bu aktörler arasındaki sosyal ilişkiler, çocuk işçiliğinin varlığında önemli olduğu gibi, çocuk işçiliği ile mücadelede de önemli bir rol oynamaktadır. İlişkiler özele indirgendiğinde çocuk işçiliğinin ortaya çıkmasında, ailelerin sosyo-ekonomik yapısı ve çalışan çocuklarına dair görüşleri önem arz etmektedir.

Nitekim taşıdığı önem nedeniyle bu çalışmada; *findık* tarımında işçi olarak çalışan ve çocuklarını işçi olarak çalıştıran ailelerin *sosyo-ekonomik yapılarının ve çalışan çocuklarına yönelik düşüncelerinin hangi yönde merkezileştiğinin-yoğunlaştığının sosyal ağ analizi ile belirlenmesi* amaçlanmıştır. Bu amaçla farklı illerden bölgeye göç eden mevsimlik gezici tarım işçileri (MGTİ) ile bölgede ikamet eden mevsimlik yerel tarım işçilerinden (MYTİ) sağlanan veriler karşılaştırmalı olarak incelenmiştir.

Türkiye’de *findık* tarımı yapılan bölgeler üç gruba ayrılmaktadır. En önemli bölge olarak kabul edilen “1. Standart Bölge” kapsamında; Artvin, *Giresun*, Ordu, Rize ve Trabzon illeri bulunmaktadır. Türkiye toplam *findık* üretim alanının (7,3 milyon da) %16’sı, üretim miktarının (665 bin ton) ise %12’si *Giresun* ilinden karşılanmaktadır (TOB, 2021). *Giresun* ilinde, *findık* hasat dönemindeki (Ağustos) yoğun işgücü talebi yerel işçilerden karşılanamadığı için bölgeye dışarıdan mevsimlik işgücü göçü yaşanmaktadır. Bölgeye gelen işçiler genellikle aileleri ile gelmekte ve çocuklarını da *findık* tarımında çalıştırmaktadırlar. Diğer yandan bölgede ikamet eden aileler de hane ekonomisine katkı amacıyla çocuklarını *findık* tarımında işçi olarak çalıştırmaktadır. Bölgenin üretimdeki payı ve hasat döneminde gelen mevsimlik işgücü göçü yoğunluğu nedeniyle araştırma *Giresun* ilinde gerçekleştirilmiştir.

2. Materyal ve Yöntem

2.1. Materyal

Araştırmanın ana materyalini; fındık tarımında çocuklarını işçi olarak çalıştıran toplam 59 mevsimlik tarım işçisi aileden, yüz yüze görüşmeye dayalı anketler yoluyla elde edilen birincil veriler oluşturmuştur. Araştırma, Giresun ilinde mevsimlik işçiliğin yoğun olduğu bölgeler olan Merkez, Bulancak, Tirebolu ve Espiye ilçelerinde ve 2015 yılında yapılmıştır. Araştırmada tamamlayıcı olarak ayrıca konuyla ilgili daha önce yayınlanmış araştırma sonuçlarından ve diğer ikincil veri kaynaklarından da yararlanılmıştır.

Şekil 1: Araştırma alanı ve anket uygulaması gerçekleştirilen ilçeler

2.2. Yöntem

Araştırmanın temel soruları şunlardır: a) Mevsimlik tarım işçilerinin sosyo-ekonomik durumları ne düzeydedir? b) Fındık tarımında çalışan ailelerin çalışan çocuklarına yönelik gelecek düşünceleri nelerdir? Konuyla ilgili literatür taraması ve alan gözlemleri sonucunda geliştirilen araştırmanın temel hipotezi ise “tarımda mevsimlik çalışan işçi ailelerin sosyo-ekonomik seviyeleri düşüktür ve aileler gelecekte çocuklarının mevsimlik tarım işçiliğine devam etmelerini istememektedirler” şeklindedir.

2.2.1. Veri toplama yöntemi

Araştırmanın veri toplanacak hedef kitlesini; Giresun ilinde fındık tarımında, 18 yaşından küçük çocuklarını mevsimlik tarım işçisi olarak çalıştıran aileler oluşturmaktadır. Tarımda, 18 yaş altı çocukların işçi olarak çalıştırılmasının yasaklanmış olması ve bu ailelere ilişkin yasal bir kayıt bulunmaması nedeniyle de anket yapılacak örnek sayısının belirlenmesinde *kartopu (zincir) örnekleme* yönteminden yararlanılmıştır. Kartopu örnekleme yönteminde; öncelikle araştırma evreni içerisinde yer alan ve araştırmacının ulaşabileceği ilk birim belirlenmekte, elde edilecek veriler ışığında sonraki birimlere ulaşarak mevcut örneklem kartopu şeklinde büyütülmektedir (Ural ve Kılıç, 2013, s. 43-44).

Araştırmaya alınacak ilk birime, farklı illerden bölgeye göç eden mevsimlik gezici işçilerinin İl Özel İdaresi tarafından belirlenen yerleşim yerlerinde toplu olarak konaklatılan alanda ulaşılmıştır. Buradaki ailelerin yönlendirmelerinden yararlanılarak, 18 yaş altı çocuğu olup bunları yanlarında çocuk işçi olarak çalıştıran toplam 29 adet mevsimlik gezici tarım işçisi aileye ulaşılabilmektedir. Bölgede sürekli ikamet eden diğer işçi ailelerden çocuklarını çalıştıranlara ulaşmak için de bölgedeki fındık tarımı işverenlerinin yönlendirmelerinden hareketle de 29 adet mevsimlik yerel tarım işçisi aile belirlenmiştir.

Böylece fındık tarımında çocuklarını işçi olarak çalıştıran toplam 58 haneyle, bölgeye mevsimlik gezici tarım işçisi göçünün en yoğun olduğu Ağustos ayında *yüz yüze anket* uygulaması gerçekleştirilmiştir.

2.2.2. Veri analizi yöntemi

Genel olarak mevsimlik işçilerin sosyo-ekonomik yapısına ilişkin veriler tanımlayıcı istatistik yöntemler kullanılarak analiz edilmiş, gezici ve yerel işçilere ait sosyo-ekonomik göstergeler karşılaştırmalı durum analizi ile yorumlanmış, ailelerin çalışan çocuklarına yönelik düşüncelerinin yoğunluğu ise sosyal ağ analizi ile değerlendirilmiştir.

Tablo 1: Araştırma Amaç - Analiz Tablosu

Araştırma ilgili amacı	Analiz metodu	Veri kaynağı
a. Çocuklarını işçi olarak çalıştıran gezici ve yerel işçi ailelerin, sosyo-demografik ve ekonomik yapılarının belirlenmesi	- Tanımlayıcı “temel istatistiki değerlendirmeler” - Gezici ve yerel işçileri karşılaştırma amaçlı “karşılaştırmalı durum analizi”	Alan araştırması anket verileri (58 hane)
b. Çocuklarını işçi olarak çalıştıran işçi ailelerin, çalışan çocuklarının geleceğine yönelik düşüncelerinin hangi yönde merkezileştiğinin-yoğunlaştığının belirlenmesi	Sosyal ağ analizi	

2.2.2.3. Sosyal ağ analizi

- Sosyal ağ analizi ile insanlar, gruplar, örgütler ve diğer bilgi akışının yaşandığı her şey arasındaki ilişkiler ölçülmekte ve haritalandırılmaktadır (Avcı ve Ergün 2017, s. 847). Sosyal ağ analizinde her bir düğümün ağdaki konumunu belirlemek, düğümler arasındaki bağlantıyı açıklamak ve ağın bütününe ilişkin çıkarımlarda bulunmak için “merkezilik” ve “kümelenme” olmak üzere iki temel ölçüt kullanılmaktadır.
- “Kümelenme ölçütleri”, bir sosyal ağ içinde alt grupları ya da kümeleri belirlemek için kullanılırken “merkezilik ölçütleri” bir düğümün sosyal ağ içindeki diğer düğümlere göre konumunu belirlemede kullanılmaktadır (Özmen ve Başfıncı, 2016, s. 19). Bu çalışmada ise işçi ailelerin, çalışan çocuklarına yönelik düşüncelerinin hangi yönde merkezileştiğinin belirlenmesi amacıyla “merkezilik ölçütleri” kullanılmıştır.
- Ailelerin hangi düşünce üzerinde yoğunlaştığını göstermek amacıyla yoğunlaşma ölçüsü olarak “derece merkeziliği” kullanılmış ve ağ haritaları ile gösterilmiştir. Derece merkeziliğinin hesaplanmasında Ucinet 6.0 yazılım paketi ve ağ haritalarının çiziminde NetDraw yazılımı kullanılmıştır.
- Merkezilik, ağdaki hangi düğümlerin önemli olduğuna dair bir ölçüdür (Çetin, 2013, s. 16). Merkeziliğin ölçülmesinde yaygın olarak; derece merkeziliği, yakınlık merkeziliği ve arasındalık merkeziliği kullanılmaktadır (Tunalı, 2016, s. 21-30). Önemli düğümlerin belirlenmesinde yaygın olarak derece merkeziliği kullanılmaktadır (Wasserman ve Faust, 1994, s. 67-68; Alan ve Korkmaz, 2017, s. 106). Derece merkeziliği, ağ içerisinde bağlantı sayısı en fazla olan aktördür. Ağdaki aktörün derecesi, bağlantı sayısı ile hesaplanmaktadır (Keser, 2018, s. 11).
- Ağ analizinin matematiksel temelleri grafik kuramına dayanmaktadır. Bir grafik, noktalar (aktörler) ve çizgilerden oluşmaktadır. Ağ analizinde grafikler yönsüz veya yönlü olabilmektedir. Yönsüz grafikler, bir ilişkinin varlık/yokluk durumunu göstermektedir. Yönsüz ilişkilerde, bağ düz çizgi ile gösterilmektedir. Yönsüz ilişkilerde derece sayısı, toplam çizgi sayısının iki katıdır. Bir noktanın doğrudan bağlandığı komşu sayısı o noktanın derecesidir. (Scott, 2000, s. 67; Ağcasulu, 2018, s. 1921). Yönlü ağlarda bir düğüm (aktör) için üç tür derece söz konusu olur: Gelen derece (indegree, incoming degree), giden derece (outdegree, outgoing degree) ve bu ikisinin toplamı olarak toplam derece (total degree). Gelen derece; destek ölçüsü, giden derece ise etki ölçüsü olarak da adlandırılır. Yönsüz ağlarda ise bir düğüm için sadece derece kavramı söz konusudur (Gürsaka, 2018, s. 94).

- Araştırma anketlerinde, işçi ailelere fındık hasadında işçi olarak çalışan çocuklarına yönelik düşünceleri sorulmuş, verilen cevaplar gruplandırılarak 11 temel düşünce belirlenmiştir (Çizelge 2).
- Yoğunlaşılacak düşüncelerin merkezilik derecelerinin oluşturulup ağ haritaları ile gösterilmesi amacıyla, aile bireylerinin (sütunda) ve temel düşüncelerin (satırda) yer aldığı iki modlu matrisler her bir işçi grubu için oluşturulmuştur. Oluşturulan iki modlu matrisler Ucinet programında, tek modlu matrislere dönüştürülerek derece merkezilikleri hesaplanmıştır (Çizelge 5). Derecenin büyüklüğü, katılımcılar arasında en çok hangi düşünce üzerinde yoğunlaşıldığını göstermektedir.
- Düğümlerin ağdaki konumu ve büyüklüğü derece merkeziliği kullanılarak yönsüz ağ haritaları ile görselleştirilmiştir. Temel düşünceler, ağ haritalarındaki düğümleri (aktörleri) oluşturmaktadır. Düğümün büyüklüğü yoğunlaşılacak düşünce ile doğru orantılı olarak görselleştirilmiştir. Ağ dışında kalan düğümler ise araştırma kapsamında o düşünceye sahip hiçbir aile olmadığını ifade etmektedir.

Görsel gösterimlerin; kıyaslamalara imkân vermesi, sayısal analizlere ışık tutması, verilerin genel seyrini göstermede konuyu bütün olarak ifade etmesi (Bülbül, 2006, s. 11-112) nedeniyle bu analiz yöntemi tercih edilmiştir. Bu yöntemde, bir ağın tek bir doğru çizimi bulunmamakla birlikte yorumlamayı kolaylaştırmak ve estetik görünüm amacıyla en uygun ağ görünümü elde edilmektedir (Scott, 2000, s. 64-65).

Tablo 2: Mevsimlik Tarım İşçisi Ailelerin Çalışan Çocuklarına Yönelik Düşünceleri

Düşünce No	Ailelerin temel düşünceleri
D1	Çocuklar sorumluluk almalı ve hane bütçesine katkı için çalışmalılar.
D2	Çalışmalarını <u>istemiyoruz</u> ancak maddi yetersizlik nedeniyle çalıştırmaya mecburuz.
D3	Kendileri çalışmak istedikleri için çalışmalarına izin veriyoruz.
D4	Çocuklarımızın, gelecekte mevsimlik tarım işçisi olarak çalışmasını <u>istemiyoruz</u> .
D5	Çocuklarımızın, gelecekte de mevsimlik tarım işçiliğine devam etmesini istiyoruz.
D6	Çocuklarımızın, <u>eğitimlerine devam</u> etmesini istiyoruz.
D7	Çocuklarımızın, eğitimlerine devam etmelerini <u>istemiyoruz</u> .
D8	Çocuklarımızın, geleceğine yönelik herhangi bir planımız yok.
D9	Mevsimlik <u>tarım işçiliği</u> dışında mesleki bir yeterliliğe sahip olmalarını istiyoruz.
D10	Çocuklarımızın, <u>kendi işlerini</u> kurmalarını istiyoruz.
D11	Çocuklarımızın çiftçilik yapmalarını istiyoruz.

3. Bulgular ve Tartışma

Çocuk işçiliği; sosyal, ekonomik ve kültürel boyutları olan, çocuğun istismarına yol açan sosyal bir sorundur (Erbay, 2013, s. 157). Tüm sektörlerde olduğu gibi tarım sektöründe de çocuk işçiliğinin ortaya çıkış sebepleri arasında, ailelerin sosyo-ekonomik değişkenleri önemli bir faktördür. Mevsimlik tarımda çocuk işçiliğini fındık tarımı özelinde ele alan bu araştırmanın bulguları, mevsimlik tarım işçisi ailelerinin sosyo-ekonomik özellikleri ve çalışan çocuklarına yönelik düşünceleri olarak iki ana grup halinde değerlendirilmiştir.

3.1. Mevsimlik Tarım İşçisi Ailelerin Sosyal, Demografik ve Ekonomik Yapıları

Araştırmada, çocuklarını işçi olarak çalıştıran mevsimlik gezici ve yerel tarım işçisi ailelere yönelik sosyo-ekonomik kapsamlı bulgularından öne çıkanlar aşağıda sıralanmıştır (Çizelge 3):

- Araştırma kapsamında görüşülen tüm aileler fındıkta mevsimlik tarım işçisi olarak çalışmaktadır. Ancak MGTİ ailelerde fındık işçiliği dışında diğer tarım ürünlerinde de mevsimlik tarım işçiliği yapılması daha yaygındır. Bu aileler genellikle mevsimlik gezici tarım işçiliğini yaşam biçimi haline getirmişlerdir.
- Her iki grup aile bireylerinde eğitim seviyesi genellikle düşük olarak bulunmuştur. Türkiye’de mevsimlik tarım işçileri konusunda yapılan diğer alan araştırmalarına bakıldığında da benzer

şekilde işçilerin eğitim düzeylerinin oldukça düşük olduğu görülmektedir (Özbekmezci ve Sahil, 2004, s. 266; Lordoğlu ve Etiler, 2014, s. 123; Kaya ve Özgülnar, 2015, s. 118).

- MGTİ aileler çoğunlukla doğu bölgelerinden göç ettikleri için çok az Türkçe bilmektedir.
- Mevsimlik tarım işçiliğine yönelme nedeni olarak tüm ailelerde, “aile geçimini sağlama” gerekçesi öne çıkmıştır.
- MGTİ ailelerin büyük çoğunluğu ev sahibi değilken MYTİ ailelerde mülk sahibi olanların oranı yüksektir.
- Tüm ailelerde, hane halkı üyelerinin sosyal güvenceye sahip olma oranı %25 ile oldukça düşük düzeydedir.

Tablo 3: Aileleri Tanımlayıcı Sosyo-Demografik ve Ekonomik Özellikler

	Gezici aile (MGTİ)		Yerleşik aile (MYTİ)		Toplam	
Cinsiyet	Frekans	Oran (%)	Frekans	Oran (%)	Frekans	Oran (%)
Kadın	12	41,4	10	34,5	22	37,9
Erkek	17	58,6	19	65,5	36	62,1
Toplam	29	100,0	29	100,0	58	100,0
Hane reisi mesleği						
Mevsimlik tarım işçisi	26	89,7	4	13,8	30	51,7
Çiftçi	0	0	10	34,5	10	17,2
Esnaf	0	0	8	27,6	8	13,8
Diğer	3	10,3	7	24,1	10	17,3
Toplam	29	100,0	29	100,0	58	100,0
Hane reisi eğitim düzeyi						
Okuma yazma bilmiyor	8	27,6	2	6,9	10	17,2
Okuma yazma biliyor	11	37,9	10	34,5	21	36,2
İlköğretim	8	27,6	8	27,6	16	27,6
Ortaokul	2	6,9	4	13,8	6	10,3
Lise	0	0	5	17,2	5	8,7
Toplam	29	100,0	29	100,0	58	100,0
Hanede konuşulan dil						
Türkçe	6	20,7	29	100,0	35	60,3
Kürtçe	23	79,3	0	0	23	39,7
Toplam	29	100,0	29	100,0	58	100,0
Hane halkı çalışma nedeni						
Toprak yok/yeterli değil	6	20,7	11	37,9	17	29,3
Başka meslek yok	6	20,7	4	13,8	10	17,2
Aile geçimini sağlamak	17	58,6	6	20,7	23	39,7
Ek gelir	0	0	8	27,6	8	13,8
Toplam	29	100,0	29	100,0	58	100,0
Hane halkı ev mülkiyet durumu						

Başkasının mülkünde ücretsiz ikamet	8	27,6	7	24,1	15	25,9
Kiralık	19	65,5	3	10,3	22	37,9
Aile mülkü	2	6,9	19	65,5	21	36,2
Toplam	29	100,0	29	100,0	58	100,0
Hane halkı sosyal güvence varlığı						
Var	21	72,4	23	79,3	44	75,9
Yok	8	27,6	6	20,7	14	24,1
Toplam	29	100,0	29	100,0	58	100,0

Ailelerden MGTİ olanların ortalama toplam yıllık hane gelirlerinin büyük çoğunluğu tarım işçiliği kaynaklı olup 16 bin TL/yıl dolayındadır. Yerleşik ailelerin de yıllık ortalama toplam geliri aynı düzeyde olmakla birlikte bunun yarısına yakını tarım dışı gelirdir (Çizelge 4). MGTİ aileler büyük oranda tarımdan geçimini sağlamaktadırlar. Alanda yapılan gözlem ve görüşmelerden sağlanan bulgulara göre de tüm hane halkı bireylerinin çalışması ile elde edilen gelir aile geçimini sağlamakta büyük oranda yetersiz kalmaktadır. Nitekim çok çocuklu olan bu aileler de mevcut gelirleri ile ihtiyaçlarını karşılamada oldukça zorlandıklarını açıkça ifade etmişlerdir.

Tablo 4: Fındık İşçisi Ailelerin Ortalama Toplam Yıllık Geliri (TL/yıl) (2015)

Hane gelir kaynağı	Gezici aile (MGTİ) (TL/yıl)	Yerleşik aile (MYTİ) (TL/yıl)	Toplam hane geliri (TL/yıl)
a. Fındık hasadı geliri	5.593,10	8.206,89	6.900,00
b. Diğer MGTİ tarımsal geliri	10.500,00	0	5.250,00
c. Tarım geliri (kendi arazisi)	0	548,79	274,39
d. Tarım dışı diğer gelir	241,37	8.805,17	4.523,27
Toplam gelir	16.334,47	17.560,85	16.947,66

3.2. Mevsimlik Tarım İşçisi Ailelerin Çalışan Çocuklarına Yönelik Düşüncelerinin Sosyal Ağ Analizi ile Değerlendirilmesi

Ailelerin çocuklarını çalıştırmalarının en önemli nedeninin yoksulluk (Akbıyık, 2011, s. 362) olduğu görüşünü savunan araştırmalar öne çıksa da çocukların çalışmasına yönelik görüşler toplumdan topluma farklılık göstermektedir. Bazı toplumlarda çocuğun sağlıklı bir gelişim göstermesi için sadece eğitimlerine odaklanmaları savunulurken, bazı toplumlarda ise çocukların çalışmasının gelişimlerine katkı sağladığı savunulmaktadır (Osan, 2009, s. 44).

Kırsal bölgelerde ise çocukların aileleri ile çalışmaları gerekli olarak görülmektedir (Tor, 2010, s. 33). Bu bağlamda Türkiye’de kültürün getirdiği geleneksel bakış açısı, çocukların çalışma hayatının dışında tutulmalarını engellemektedir (Avşar ve Ögütoğulları, 2012, s. 10). Çocukların çalışması mevsimlik tarım işçiliği perspektifinde incelendiğinde yapılan araştırmalarda görülmektedir ki genç ve çocuk işçiler kendi çocuklarının ileride mevsimlik tarım işçiliği yapmasını istememektedir. Ailelerde ise çocuklarının ileride mevsimlik tarımda çalışmasını istememe ve sigortalı bir işte çalışmasını isteme görüşü öne çıkmaktadır (Yiğit ve ark., 2017, s. 22).

Bu araştırma kapsamında yapılan sosyal ağ analiz sonucunda da her iki grup ailede “Çocuklarımızın, gelecekte mevsimlik tarım işçisi olarak çalışmasını istemiyoruz” düşüncesi ilk sırada yer almaktadır. Öne çıkan diğer bulgu ise ailelerin, çocuklarının eğitimine devam etmesini istemedikleri görüşüne sahip olmalarıdır. Anket sürecinde bu cevabı veren aileler; eğitim gören çocukların iş garantisi olmadığını ve aileye ekonomik olarak ekstra bir yük olduklarını ifade etmişlerdir.

a) Derece merkeziliğinin belirlenmesi

Sosyal ağ analizinde; gezici olan (MGTİ - 29 hane) ve yerleşik durumdaki (MYTİ -29 hane) ailelerin, çocuklarının çalıştırılması yönündeki 11 temel düşünce (Çizelge 2) değerlendirilmiş ve bunlardan hangileri üzerinde yoğunlaştığını tespit etmek amacıyla da “derece merkeziliği” hesaplanmıştır (Çizelge 5).

Tablo 5: Derece Merkeziliği Ölçümleri

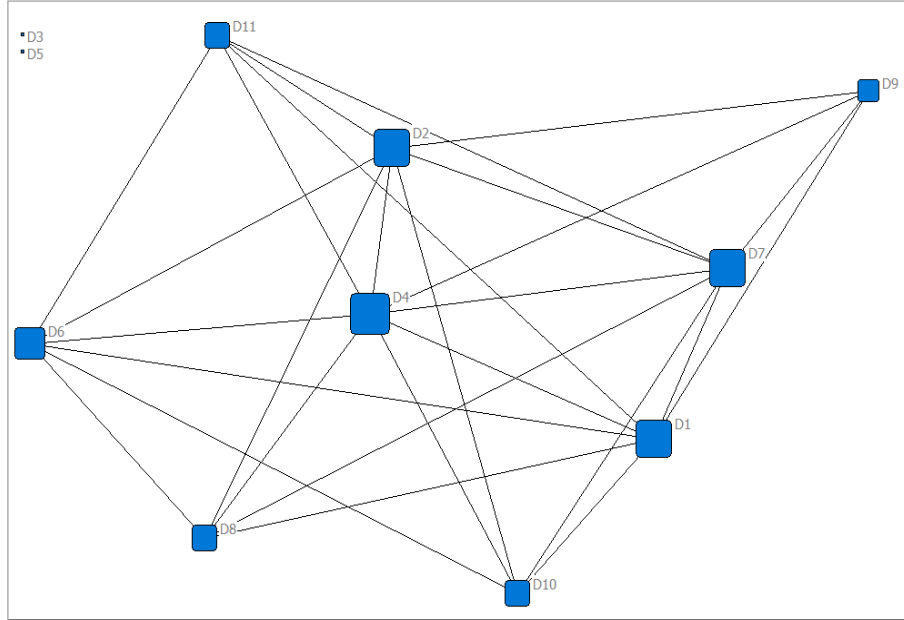
Mevsimlik Gezici Tarım İşçisi (MGTİ) ailelerin düşünceleri		Derece ölçümü
D4	Çocuklarımızın, gelecekte mevsimlik tarım işçisi olarak çalışmasını istemiyoruz.	84,000
D7	Çocuklarımızın, eğitimlerine devam etmelerini istemiyoruz.	58,000
D2	Çalışmalarını istemiyoruz ancak maddi yetersizlik nedeniyle çalıştırmaya mecburuz.	45,000
D9	Mevsimlik tarım işçiliği dışında mesleki bir yeterliliğe sahip olmalarını istiyoruz	34,000
D1	Sorumluluk almalılar ve hane bütçesine katkı için çalışmalılar.	33,000
D6	Çocuklarımızın, eğitimlerine devam etmesini istiyoruz.	26,000
D8	Çocuklarımızın, geleceğine yönelik herhangi bir planımız yok.	20,000
D10	Çocuklarımızın, kendi işlerini kurmalarını istiyoruz.	18,000
D11	Çocuklarımızın da çiftçilik yapmalarını istiyoruz.	12,000
D3	Kendileri çalışmak istedikleri için çalışmalarına izin veriyoruz.	0,000
D5	Çocuklarımızın, gelecekte de mevsimlik tarım işçiliğine devam etmesini istiyoruz.	0,000
Mevsimlik Yerleşik Tarım İşçisi (MYTİ) ailelerin düşünceleri		Derece ölçümü
D4	Çocuklarımızın, gelecekte mevsimlik tarım işçisi olarak çalışmasını istemiyoruz.	86,000
D7	Çocuklarımızın, eğitimlerine devam etmelerini istemiyoruz.	68,000
D2	Çalışmalarını istemiyoruz ancak maddi yetersizlik nedeniyle çalıştırmaya mecburuz.	45,000
D9	Mevsimlik tarım işçiliği dışında mesleki bir yeterliliğe sahip olmalarını istiyoruz	29,000
D10	Çocuklarımızın, kendi işlerini kurmalarını istiyoruz.	27,000
D1	Sorumluluk almalılar ve hane bütçesine katkı için çalışmalılar.	24,000
D6	Çocuklarımızın, eğitimlerine devam etmesini istiyoruz.	18,000
D8	Çocuklarımızın, geleceğine yönelik herhangi bir planımız yok.	18,000
D3	Kendileri çalışmak istedikleri için çalışmalarına izin veriyoruz.	15,000
D11	Çocuklarımızın da çiftçilik yapmalarını istiyoruz.	12,000
D5	Çocuklarımızın, gelecekte de mevsimlik tarım işçiliğine devam etmesini istiyoruz.	0,000

Derece merkeziliği sonuçlarına göre hem MGTİ hem de MYTİ ailelerde çocuklarına yönelik öne çıkan ilk üç düşünce aynıdır. Bunlar; “gelecekte çocuğunun mevsimlik tarım işçisi olarak çalışmasını istememe (D4), çocuğunun eğitime devam etmesini istememe (D7) ile çocuğunun çalışmasını istememesine karşın maddi yetersizlik nedeniyle çalıştırmaya mecbur kalınması (D2)” düşünceleridir. Her iki grupta da “çocuklarının mevsimlik tarım işçiliğine devam etmesini isteme (D5)” düşüncesine sahip aile bulunmamaktadır (Merkezilik değeri: 0,000). Eğitime devam edilmesini istememe (D7) nedeni olarak ise eğitimin gereksiz masraf olarak görülmesi düşüncesi öne çıkmaktadır.

b) Ağ haritalarının belirlenmesi

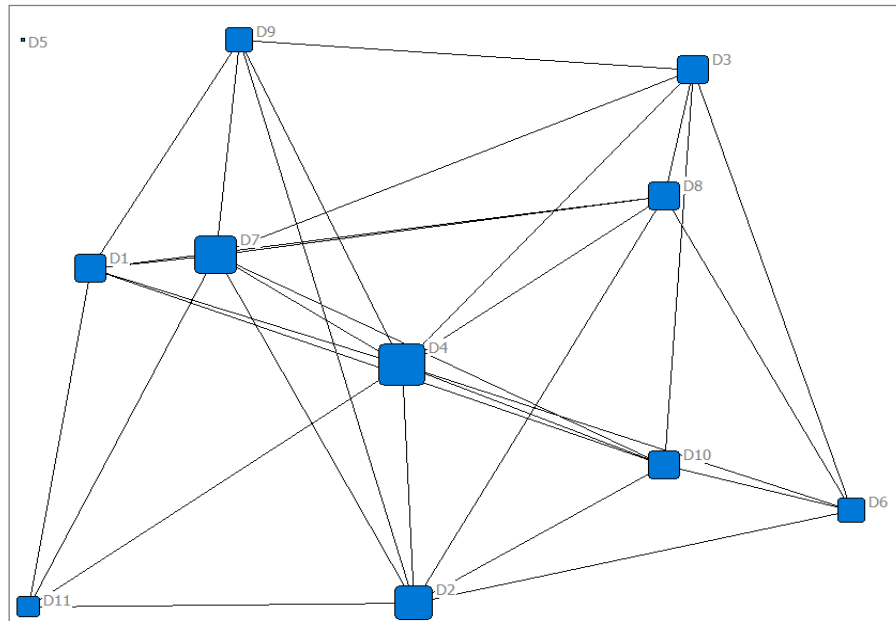
Merkezilik değerlerine göre MGTİ ve MYTİ aileleri için oluşturulan ağ haritaları Şekil 2 ve Şekil 3’te gösterilmektedir. MGTİ ailelerin çalışan çocuklarına yönelik düşüncelerini gösteren ağ haritasında öne çıkan düşünceler düğümün (node) büyüklüğüne göre görselleştirilmiştir. Ailelerin tamamı, çocuklarının gelecekte mevsimlik tarım işçisi olarak çalışmasını istemediğinden en büyük derece merkeziliğine sahip D4 kodlu düşünce, ağdaki en büyük düğümü oluşturmaktadır. MGTİ ailelerde “kendi çalışmak istiyor” ve “mevsimlik tarım işçiliğine devam etmesini istiyoruz” düşüncesine sahip aile bulunmadığından D3

ve D5 düğümlerinin diğer düğümlerle bağlantısı bulunmamaktadır. Sosyal ağ analizi sonucuna göre, MGTİ ailelerin düşüncelerinin yoğunlaştığı diğer olgular, düğümün büyüklüğüne göre Şekil 2’de gösterilmektedir.

Şekil 2: MGTİ Ailelerin Çalışan Çocuklarına Yönelik Düşüncelerini Gösteren Ağ Haritası

MYTİ ailelerin de tamamının çocuklarının gelecekte mevsimlik tarım işçisi olarak çalışmasını istememesi düşüncesine sahip olması nedeniyle, ağda öne çıkan en önemli düğüm yine D4’tür. D5 düğümünün (“Mevsimlik tarım işçiliğine devam etmesini istiyoruz.”) diğer düğümlerle bağlantısı bulunmamaktadır. Yapılan sosyal ağ analizi sonucu MYTİ ailelerin düşüncelerinin yoğunlaştığı diğer olgular, düğümün büyüklüğüne göre Şekil 3’te gösterilmektedir.

Şekil 3: MYTİ Ailelerin Çalışan Çocuklarına Yönelik Düşüncelerini Gösteren Ağ Haritası

4. Sonuç

Fındık tarımında çocuk işçi çalıştıran mevsimlik işçi ailelerinin sosyo-ekonomik yapılarının ve çalışan çocuklarına yönelik düşüncelerinin hangi yönde yoğunlaştığının sosyal ağ analizi ile belirlenmesi amacıyla yapılan bu araştırmada aşağıdaki temel sonuçlara ulaşılmıştır:

- Çocuklarını işçi olarak çalıştıran ailelerin gelir seviyeleri oldukça düşüktür. Diğer benzer araştırmalar da bu durumu doğrulamaktadır. Araştırmada hane halkının yıllık ortalama geliri MGTİ ailelerde 16.334,47 TL ve MYTİ ailelerde 17.560,85 TL olarak belirlenmiştir. Çoğunluğunda hane halkı üye sayısı fazla ve tüm aile bireyleri de çalışıyor olmasına karşın toplam hane geliri ailenin temel ihtiyaçlarını karşılamaktan uzaktır.
- Araştırmaya katılan MGTİ ve MYTİ hane halkı bireylerinin gelir kaynaklarına bakıldığında, MGTİ ailelerin mevsimlik tarım işlerinde çalışmayı bir yaşam biçimi haline getirmiş olduğu görülmektedir. MYTİ aileler ise fındık tarımı dışında ayrıca diğer sektörlerde de çalışarak gelir elde etmektedirler.
- Çocukların mevsimlik tarım işlerinde çalıştırılması önemli bir sorun alanıdır. Çocuk işçiliğinin temel nedenlerinden birisi sayılan yoksulluk, uzun vadede ortadan kaldırılabilir çok boyutlu bir sorundur.
- Ancak alan araştırmasında, bazı yoksul ailelerin, mevcut ekonomik koşullar iyileştirilmiş olsa bile çocuklarını ekonomik bir değer olarak gördükleri ve çocukların eğitim almaları gerekliliği konusunun ise boşa zaman kaybı olarak görülen bir eğilim içerisinde oldukları gözlenmiştir. Bu durum, çocuk işçiliğinin önlenmesinde, öncelikle ailelerin yeterince bilinçlendirilmesinin ne derece önemli olduğunu ortaya koymaktadır.
- Ailelerin çalışan çocuklarına yönelik düşünceleri konusunda yapılan sosyal ağ analizi sonuçlarına göre, hem MGTİ ve hem de MYTİ ailelerde ilk üç sırada; *“gelecekte çocuğunun mevsimlik tarım işçisi olarak çalışmasını istememe, çocuğunun eğitime devam etmesini istememe ile çocuğunun çalışmasını istememesine karşın maddi yetersizlik nedeniyle çalıştırmaya mecbur kalınması ”* düşünceleri yer almaktadır.
- Diğer yandan her iki grupta, *“çocuklarının mevsimlik tarım işçiliğine devam etmesini isteme”* düşüncesine sahip aile de bulunmamaktadır.

Araştırmada öne çıkan temel bulgulardan hareketle çocuk işçiliği sorununun çözümü için aşağıdaki öneriler geliştirilebilir:

- Çocuk işçiliğinin temelinde yatan temel faktörün yoksulluk olduğu dikkate alındığında, çocuklarını işçi olarak çalıştırmalarını önlemek amacıyla, mevsimlik tarım işçilerinin de daimi işçiler gibi gelir elde edebileceği yeni stratejiler geliştirilmelidir. Ailelere tarım dışı işlerden kalan zamanlarını değerlendirmek için meslek edindirme kursları ve yeni istihdam alanları oluşturulması konuları üzerinde önemle durulmalıdır.
- Bilimsel araştırma sonuçlarına göre, aileleri bilinçlendirecek eğitim programları düzenleme ve tarımda çocuk işçiliği ile mücadele programları oluşturmanın mevcut sorunun çözümünde etkili olacağı düşünülmektedir.

Kaynaklar

- Ağcasulu, H. (2018). Sosyal Bilimlerde İlişkileri İnceleyen Bir Yöntem: Sosyal Ağ Analizi, *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 22(Özel sayı), 1915-1933.
- Akbıyık, N. (2011). Malatya’da Çalışan Mevsimlik Tarım İşçilerinin Sosyal ve Ekonomik Sorunlarının İncelenmesi, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(36), 132-154.
- Alan, H. ve Korkmaz, F. (2017). Sosyal Ağ İlişkilerinde Çok Yönlü Bağlar ve Kişilik Arasındaki İlişkiler: Hastane Yöneticileri Üzerine Bir Araştırma, *Pesa Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(4), 104-118.
- Avcı, Ü. ve Ergün, E. (2017). Öğrencilerin Kişilik Özellikleri ve Performanslarına İlişkin Bir Sosyal Ağ Analizi, *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(3), 847-864.

- Avşar, Z. ve Öğütoğulları, E. (2012). Çocuk İşçiliği ve Çocuk İşçiliği ile Mücadele Stratejileri, *Sosyal Güvenlik Dergisi*, 2(1), 9-40.
- Boybek, S. (2009). *Sosyal Yardım Uygulamaları ve Çocuk İşçiliği Arasındaki İlişki: Keçiören Örneği*. (Uzmanlık Tezi). T.C. Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Bülbül, Ş. (2006). *Tanımlayıcı İstatistik*, İstanbul: DER Yayınları.
- Çetin U, (2013, 11 Aralık). Karmaşık Ağlara Genel Bir Bakış Gephi Uygulamalı Sosyal Ağ Analizi. Erişim adresi: <https://www.academia.edu/33566850/Gephi>.
- ÇSGB, (2017). Aile, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Çocuk İşçiliği ile Mücadele Ulusal Programı. Erişim adresi: https://www.csgb.gov.tr/media/1322/cocukisciligimucadele_2017_2023_tr.pdf.
- Erbay, E. (2013). Türkiye’de Çocuk İşçiliğinin Büyük Resmi, *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, 24(1), 157-167.
- Fereli, S., Aktaş, Ş., Güneş, F. E. (2016). Mevsimlik Tarım İşçilerinin Çalışma Koşulları, Beslenme Durumları ve Görülen Sorunlar, *Gazi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 1(3), 36-47.
- Gülçubuk, B. (2012). Tarımda Çocuk Emegi Sömürüsü ve Toplumsal Duyarlılık, *Çalışma ve Toplum Dergisi*, 2(33), 75-94.
- Günöz, M. (2007). *Türkiye’de Çocuk İşçiliği Sorunu ve Çözüm Önerileri*. (Uzmanlık Tezi). Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Gürsakar, N., (Ed.). (2018). *Sosyal Ağ Analizi*, Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- ILO, (1999, 17 Haziran). Uluslararası Çalışma Örgütü, 182 No’lu En Kötü Biçimlerdeki Çocuk İşçiliğinin Yasaklanması ve Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Acil Eylem Sözleşmesi. Erişim adresi: https://www.ilo.org/ankara/conventions-ratified-by-turkey/WCMS_377311/lang--tr/index.htm.
- Karaman, K. ve Yılmaz, A. S. (2011). Mevsimlik Tarım İşçileri ve Enformel İlişkiler Ağı: Giresun’da Çalışan Mevsimlik Tarım İşçileri Üzerine Bir Araştırma, *Zeitschrift für die Welt der Türken Journal of World of Turks*, 3(1), 211-226.
- Kaya, M. ve Özgülner, N. (2015). Mevsimlik (Gezici/Geçici) Tarım İşçilerinin İki Yerleşim Birimindeki Yaşam Koşulları ve Sağlık Durumlarına Niteliksel Bakış. *Türk J Public Health*, 13(2), 115-126.
- Keser, N. (2018). *Hayat Boyu Öğrenmeye İlişkin Araştırmaların Sosyal Ağ Analizi ile İncelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Elazığ.
- Lordoğlu, K. ve Etiler, N. (2014). Batı Karadeniz Bölgesinde Mevsimlik Gezici Tarım İşçiliğinde Çalışan Çocuklar Üzerine Sınırlı Bir Araştırma. *Çalışma ve Toplum Dergisi*, 0(2), 115-133.
- Osan, F. (2009). *Çalışan Çocukların İstismarı: Mobilya İşkolu Örneği*. (Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Özbekmezci, Ş. ve Sahil, S. (2004). Mevsimlik Tarım İşçilerinin Sosyal, Ekonomik ve Barınma Sorunlarının Analizi, *Gazi Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 19(3), 261- 274.
- Özmen, Ş. Y. ve Başfıncı, Ç. (2016). Haber Kanallarına İlişkin Algıların Sosyal Ağ Analizi ile İncelenmesi: CNN Türk, Haber Türk ve NTV Kanallarına Yönelik Bir Araştırma, *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 0(43), 15-39.
- RG, (2001, 3 Şubat). Resmî Gazete, Kötü Şartlardaki Çocuk İşçiliğinin Yasaklanması ve Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Acil Önlemler Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun. Erişim adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2001/02/20010203.htm>.
- Scott, J. (2000). *Social Network Analysis*. London-United Kingdom, SAGE Publications.
- TOB, (2021, 21 Haziran). Tarım ve Orman Bakanlığı, Tarım Ürünleri Piyasaları Fındık. Erişim adresi: <https://arastirma.tarimorman.gov.tr/tepge/Belgeler/PDF%20Tar%C4%B1m%20%C3%9Cr%C3>

[%BCnleri%20Piyasalar%C4%B1/2021-Haziran%20Tar%C4%B1m%20%C3%9Cr%C3%BCnleri%20Raporu/F%C4%B1nd%C4%B1k,%20Haziran-2021,%20Tar%C4%B1m%20%C3%9Cr%C3%BCnleri%20Piyasa%20Raporu,%20TEPGE.pdf](#)

- Tor, H. (2010). Türkiye’de Çocuk İşçiliğinin Boyutları, *ZfWT*, 2(2), 26-42.
- Tunalı, V. (2016). *Sosyal Ağ Analizine Giriş*, Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Tunçcan, N. (2000). Çocuk İşçiliği: Nedenleri, Boyutları ve Küreselleşen Dünyadaki Konumu, *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 0(43-44), 243-259.
- TÜİK, (2020, 31 Mart). Türkiye İstatistik Kurumu, Çocuk işgücü anketi sonuçları. Erişim adresi: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Child-Labour-Force-Survey-2019-33807>.
- Ural, A. ve Kılıç, İ. (2013). *Bilimsel Araştırma Süreci ve SPSS ile Veri Analizi*, Ankara: Detay Yayıncılık.
- Wasserman S., & Faust K. (1994). *Social Network Analysis: Methods and Applications*. Cambridge University Press, Cambridge, England.
- Yiğit, B., Çiçek, Ö. ve Öztürk, M. (2017). Gezici Mevsimlik Tarım İşçileri ile Yerli Mevsimlik Tarım İşçilerinin Karşılaştırmalı Analizi: Isparta İli Örneği, *Ünye İİBF Dergisi*, 1(2), 1-25.

Research Article**Mevsimlik Fındık Tarım İşçiliği Yapan Ailelerin Çalışan Çocuklarına Yönelik
Düşüncelerinin Değerlendirilmesi: Bir Sosyal Ağ Analizi***Evaluation of the Perception of Seasonal Agricultural Hazelnut Worker's Families Toward
Child Agricultural Labor: A Social Network Analysis*

Merve YILMAZ Araştırma Görevlisi, Akdeniz Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümü merveyilmaz@akdeniz.edu.tr https://orcid.org/0000-0001-9061-3254	Cengiz SAYIN Prof. Dr. Akdeniz Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümü csayin@akdeniz.edu.tr https://orcid.org/0000-0002-5053-6909	Mehmet BOZOĞLU Prof. Dr. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümü mehmetbo@omu.edu.tr https://orcid.org/0000-0001-8333-1865
--	---	---

Extensive Summary

Commonly the involvement of children in agricultural labor is the result of the agricultural structure and agricultural policies of the country, and the social relations of the actors involved in agriculture. The key actors in the agriculture sector are the state, the producers (farmers), the workers, and the agricultural intermediates. These actors are connected by various social relationships that could determine the use of children in agricultural production. Additionally, employing children in agricultural labor is related to the socioeconomic structure of the families

In Türkiye the province of Giresun is one of the regions that host a huge number of seasonal migrants, especially during the period of harvest of hazelnut. Commonly, the families of these migrants come with their children from other regions and work in hazelnut farming. This contributes to meeting the high demand for seasonal labor that is not fulfilled by the local workers.

However, the number of studies that investigated the perception of families toward child labor is quite limited. For this reason, the current study examined the perception of the seasonal working families in hazelnut farming in the province of Giresun. It especially compares the socio-economic structure of both seasonal migrant and local families working as hazelnut agricultural workers as well as the thoughts of these families towards their children as agricultural workers.

Literature Review

Previously some scholars explored child labor in Türkiye, however, a few of them focused on the agriculture sector. Accordingly, Tunçcan (2000) indicated that the key factors determining the supply of child labor are poverty, unemployment, unplanned urbanization, population, education level, and traditions while the key factor of child labor demand is its low cost. Also, Günöz (2007) pointed out that child labor is interconnected to poverty, education, immigration, unemployment, traditional point of view, and lack of child labor legislation whilst.

Gülçubuk (2012) found that the seasonal agricultural children work for 12 hours per day but this is decided by their families against the children's will. Likewise, Avşar and Öğütoğulları (2012) attribute the persistence of child labor to poverty as well as poverty interconnected with other reasons while Yiğit et al. (2017) underlined that the families of seasonal agricultural workers would like to see their children working in a safe job. About the province of Giresun Karaman and Yılmaz (2011) noted that one of the

key concerns seasonal agriculture sector is child labor because although the children work efficiently as adults they receive low wages compared to their counterparts adults.

Methodology:

The study included the families of seasonal hazelnut farmers in Giresun who employed their children as agricultural workers. Study data were collected through face-to-face interviews with 58 families living in Bulancak, Espiye, and Tirebolu three districts of the Giresun province center, selected by snowball sampling. The findings of the research indicate that families employing their children as seasonal agricultural workers have low education and income levels. Furthermore, social network analysis results indicate that these families are concerned about child labor in seasonal agricultural activities.

This study used primary data collected through face-to-face surveys with the families of seasonal workers employing their children as workers in hazelnut farming in the districts of Merkez, Bulancak, Espiye Tirebolu of the province of Giresun during the period of the high demand for seasonal agricultural workers (August 2015). The Snowball sampling method was used since the number of families that employ their children as seasonal agricultural workers are not precisely known. However, the study sample consisted of 50% temporary migrant families working as seasonal agricultural workers and 50% of families working as seasonal local workers but residing in the region. Moreover, descriptive statistics and comparative situation analysis were used to determine the socioeconomic structures of the families while social network analysis was used to find out the thoughts of these families about child labor.

Results and Discussion

The key findings of the study are:

- Most seasonal migrant families (89.7%) are agricultural workers and 13.8% of them have seasonal agricultural work as the main source of income; Most seasonal migrant agricultural workers (79.3%) have Kurdish as The mother tongue and most of them (72.4%) have social security for seasonal agricultural work The average annual income of seasonal migrant workers' families is 16 334.47 TL compared to for seasonal local workers household, which earns 17 560.85 TL per year;
- The results of the social network analysis of thoughts of seasonal migrant and seasonal local families working in Hazelnut farming no one of these two groups wish their children to continue such work but they are doing so due to multidimensional problems and conditions, especially poverty. Also, both of these groups wish their children to work in better employment and access to education, etc.

From the findings of this study, there is a need of conducting more scientific research on child labor, raise awareness of seasonal agricultural worker families, provide them with various training programs, and create more comprehensive programs capable to combat child labor in the agriculture sector.